

Posudek na disertační práci Mgr. Martina Tiraly

Téma lásky a estetický ideál dokonalého milovníka v heianských příbězích s básněmi

V devíti částech pojednává Martin Tirala o tematice lásky a estetického ideálu v starojaponském žánru „příběhů s básněmi“, jejímž středobodem jsou *Příběhy z Ise* (Ise monogatari). V širokém historickém a společenském kontextu představuje nejprve dobu a její protagonisty, do značné míry už v předpokládaném vztahu k možným „aktérům“ *Ise monogatari* i pozdějších próz. Poté přechází k instituci manželství, z níž vyplývají reálné i literární podoby manželských, ale zvláště mimomanželských vztahů, úniků z poměrně účelově pojaté podstaty sňatků. Ve třetí části představuje milostnou poezii raných básnických souborů, její témata, motivy a „žádoucí“ tóny, už také vzhledem k estetickým kategoriím. Tato část není samoučelná, neboť v ní nastoluje některé poměrně zásadní a nové pohledy na téma lásky v kanonických sbírkách a v žánru příběhů s básněmi. Přichází také s tezí, že nikoli sbírky poezie, ale až *Příběhy z Ise* stvořily základní motivy, pojmy a situace spojené s láskou ve starší japonské literatuře.

Na tyto tři obecnější kapitoly navazuje jádro práce: nejprve tedy klasifikace estetického ideálu a podob lásky tak, jak je vnímali samotní Japonci. Zde se snaží o vysvětlení zásadních termínů, které jsou s pojetím krásy a lásky ve staré době spjaty a jejichž význam je vzhledem k tématu zapotřebí stanovit co nejpresněji, aby nedošlo k dalším nežádoucím zkresleným interpretacím *Příběhů z Ise*. Zde Martin Tirala podává nejen sumář všech dosavadních teorií, ale prezentuje své vlastní, zpřesňuje jednotlivé termíny a vztahuje je ke konkrétním situacím i ukázkám ze starojaponské literatury. Spojení tří estetických kategorií a vytvoření termínu „ideál dokonalého milovníka“ jsou přitom licencí autora předkládané práce.

V další části se již věnuje nejružnějším aspektům *Příběhů z Ise* od názvu přes teorie doby vzniku, jejich stručnou charakteristikou a možným protagonistou. Rozebírá stručně (vzhledem k tomu, že tematika už byla zpracována v jeho magisterské práci) základní linie, motivy a svůj rozbor dokumentuje i ukázkami a vlastními překlady jednotlivých epizod s básněmi. Tato ústřední kapitola je doplněna o poslední nosnou část, již je připomenutí a porovnání *Příběhů z Ise* s jejich možnými současníky nebo následovníky v rámci žánru uta monogatari. Autor práce dochází k závěru, že úrovně *Příběhů z Ise*, natož naplnění ideálu milovníka, už další

tituly nedosahují, vzhledem k určité parodizaci protagonisty, a pokud jde o estetický ideál samotný, jeho podstatu vystihuje až Murasaki Šikibu z *Příběhu prince Gendžiho*.

Co se týče celé práce, pozoruji u ní znatelně vzestupnou úroveň. První kapitola je vzhledem ke složitosti problematiky příliš obsáhlá a pro laika (nejapanistu) má malou výpovědní hodnotu, přestože vyvrací zažitě představy o idylické době Heian a nepracuje pouze s kompiláty, ale i středověkými a dalšími prameny. Druhá by naopak zasloužila větší rozpracovanost nebo snad srovnání minimálně s dalšími dálnovýchodními zeměmi, neboť podoba sňatkové politiky a výměny dcer za postavení nejsou typické pouze pro Japonsko, stejně jako ženské úniky do fiktivních světů. Další části jsou ovšem erudované, propracované, vyargumentované a autor v nich zpracoval obrovské, ne-li konečné množství teoretických pojednání i koncepcí. Co se týče ústřední kapitoly, je velmi dobře strukturovaná, logická i podnětná, škoda, že zde Martin Tirala nepoužil alespoň část své magisterské práce, protože by jistě bylo vhodné některá fakta i vývody opakovat. Celá část si bezpochyby zaslouží další rozpracování (nebo pouhé vložení pasáží z původní práce) v samostatnou studii nebo více dílčích článků. Škoda také, že disertace neobsahuje delší ukázkový překlad, který bych nepochybně uvítala pro konkrétnější představu o díle i pro celkové oživení textu už proto, že uvedené pasáže jsou brilantně přeložené, navíc budí skutečnou zvědavost a poptávku po knize v české verzi. Doufejme, že se M. Tirala v budoucnu ujme *Příběhů z Ise* a toto – pro japonskou i světovou literaturu zásadní – dílo vydá v komentovaném překladu. Prokazuje totiž nebyvalé schopnosti pro překládání prózy i poezie. Poslední část i závěr jsou logické, nepředimenzované a dobře postavené. Kdyby byl do práce pojal i *Příběh prince Gendžiho*, musela by mít nejméně dvojnásobný rozsah a ztratila by se její i tak křehká kompaktnost.

Použitá literatura prokazuje autorovu erudici i připravenost pracovat s prameny (nejen moderními japonskými, ale i starými kronikami, texty literárními a komentáři), selektovat je a hodnotit. Pro případné vydání doporučuji text ještě doplnit, zpřesnit a jazykově dočistit. Toto vše jsou však subjektivní, a tudíž nepříliš podstatné výhrady.

Disertační práce Martina Tiraly splňuje nepochybně požadavky kladené na tento typ práce, a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

V Praze, 29. 4. 2009

Doc. PhDr. Miriam Löwensteinová, Ph.D.

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Oddělení vědy
Praha 1, nám. J. Paláce, 116 38